

Haydn hangversenye Budán

A „Teremtés“ előadása a királyi palotában 1800-ban

IRTA: SEBESTYÉN EDE

Hatvanhét esztendő volt *Haydn* József, az osztrák falusi kádármester fia, amikor egyik főművét, a *Teremtés* című hatalmas oratoriumot befejezte s a világ zeneirodalmát egy örökéletű, költői művel gazdagabbá tette. Egy hosszú és munkás élet bőséges eredményével a multjában és mégis gondtalan bizakodással a hosszú jövőben: így adta át legújabb munkáját a nyilvánosságnak 1799-ben, március 19-én a bécsi udvari színházban. A csodálatra méltó frissességgel, gondos beosztással és csorbítatlan szuverénitással fölépített, dallamokban hihetetlenül gazdag és eredeti oratorium viharos sikerrel hódította meg a kényes bécsi közönséget; ugyanabban az évben még kétszer előadták, egyre fokozódó sikerrel és művészi hatással.

A bécsi előadások fölviannyozó diadalának benyomásai alatt elhatározta *Pavlovna Alexandra* nagyhercegnő, *József* nádor ifjú felesége, hogy meghívja Haydnt Budára és előadatja az ő vezetésével az új remekművet. A nagyszerű zenei eseményt családi alkalomra tervezte: férje születésnapjának előestéjére, március nyolcadikára, az 1800. esztendőben.

Pavlovna Alexandra nagyhercegnő, *Pál* cár leánya, a szülői házban ismerkedett meg Haydn zenéjével, mert anyja nagy Haydn-kultuszt űzött; a cári család zenekari- és kamarazene-hangversenyein nagyon gyakran szerepeltek az ősz mester művei. A költői lelkű *Alexandra*, aki 1799-ben, október 30-án kelt egybe a magyar nádorral Gaecinában, a cári családnak Pétervár közelében levő kastélyában, teljes mértékben örökölte anyja rajongását. Abban, hogy Haydnt meghívta Budára, nem csupán a zeneszerző iránt való nagy tisztelete nyilvánult meg, hanem az is, hogy igen nagyra becsüli férjének a magasabbrendű zene iránt való érdeklődését.

A Bécsben megjelenő *Magyar Hirmondó* (amely „a Tsászári és Királyi Felsőség engedelmével“ jelent meg) ezt írta március 4-iki számában a készülöben levő zenei ünnepekről:

„Tegnap indult le innen Budára ama nagy nevű *Haydn* Muzsikus-Doktor és Director, hogy a Nádorispánné Ő Tsász. Hertzegsége parantsolatjára el énekeltesse 's el muzsikáltassa a „Teremtés“ név alatt

esméretes remek muzsikáját Nádorispánnunk' születése' napján, mely Mártziusnak 9-én leszsz.“

A hangversenyt a királyi palota dísztermében rendezték. A zenekarban a budai német színház muzsikusai ültek, a kis orkesztert azonban ki kellett egészíteni műkedvelőkkel, valamint az énekkart is.

Hogyan és mennyi idő alatt jutott el a zeneszerző Budára, azt nem jegyezte föl senki. Azt azonban megírta a *Magyar Hirmondó* és a *Pressburger Zeitung*, hogy a nádor és a felesége hogyan utazott egy hónappal előbb Budára. A tudósítások ugyanis elmondják, hogy a felséges pár január 29-én indult útnak Bécsből és február másodikán érkezett Budára. Az út tehát csaknem négy napig tartott, de éjszakai megszakításokkal. Mivel a nádorné ekkor jelent meg Pesten első ízben, nagyszerű fogadtatást, katonai díszszemlét, felvonulást és kivilágítást rendeztek a tiszteletére, *Virág* Benedek pedig üdvözlő verset írt hozzá.

A hangverseny után tíz nappal a következő tudósítást közölte a *Magyar Hirmondó*:

„Budán mártz. 8-dik estvéljét, mely t. i. a' Főherczeg Nádor Ispány születése napját megelőző estve vala, jelesen meg-inneplette a' Tsászári Hertzegasszony; bé vezetvén Kedves Férjét a' lakó palotájok szálájába, melybe már a' Budai 's Pesti Nemesség nagy számmal fel volt gyülekezve 's a' mellynek több kellemetes kivilágosítása között két oldalról hosszas kerekdedségű formában ily rövid, de ketős értelmű nyilatkoztatására is igen alkalmas Felírást tüntettek ragyogó betűk a' fényes Gyülekezet szeméibe:

Harmonie parlute (Tökéletes Hármónia.)

A' Felsőség Pár között uralkodó szép Egyvességnék még hathatósabb megtisztelésére el éneklőött 's muzsikálódott annak utánna az a' felséges és a' hangokat olly gyönyörködtető módra egygyeztető *Teremtés* nevezetű szerzeménye Haydnnak, a' kit, a' mint irtuk, különösen e' végre hívott le a Tsászári Hertzegasszony.“

Egy esztendővel ezután az ünnepeg után váratlanul meghalt a nádorné — tizennyolc esztendő korában. Holttestét az *Üröm* községben levő mauzoleumban őrzik.